

Vi tar hand om museet:
Handbok för underhåll av
museets byggnader och
grönområden

Innehåll

Inledning	3
Underhåll av museibyggnader och grönområden	4
Åtgärder för att underhålla museiområdet.....	5
Rätt material och teknik	7
Frivilligt arbete och yrkesmän i museer	8
Viktiga åtgärder för underhåll av byggnader	8
Viktiga åtgärder för underhåll av grönområden	11
Särskilda riskfaktorer.....	15
Årsklocka	16

Inledning

Den här handboken har utarbetats för att hjälpa museer och andra organisationer, som t.ex. ungdomsföreningar, att ta hand om sina byggnader och grönområden. Vi vill på detta sätt uppmuntra alla att skydda och bevara den värdefulla kulturmiljön.

Handboken innehåller information om vad som hör till underhållet av ett museiområde och hur underhållet av ett museum kan ordnas så bra som möjligt med respekt för dess museala värden. När det gäller underhåll och förebyggande av skador är regelbundna åtgärder avgörande, och därför fokuserar den här handboken på dem. I handboken presenteras också en årsklocka för underhållsarbetet, där byggnaderna och grönområdet på Stundars museiområde står modell. Förhoppningsvis ska detta ge även andra organisationer inspiration till att utarbeta en egen årsklocka.

Planen bygger på erfarenheterna från underhållet av Stundars museibygnader och grönområden. Åtgärderna beskrivs dock på ett allmänt sätt för att så många organisationer som möjligt ska ha nytta av dem. Ett museiområde som sköts och underhålls väl ger ett gott intryck och skapar en trivsamt och trygg miljö för anställda och besökare.

Den här handboken har utarbetats som en del av Leaderprojektet "Attraktiva kulturmiljölandskap i Österbotten", ett projekt som genomförts gemensamt av Stundars museum och Oravais Historiska Förening åren 2022–2023.

Attraktiva kulturmiljölandskap i Österbotten - Oravais slagfält och Stundars museum

STUNDARS

ORAVAIS HISTORISKA FÖRENING

LANDSBYGD 2020

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

LEADER
**Aktion
Österbotten**

Svenska
kulturfonden

Underhåll av museibyggnader och grönområden

Hur skiljer sig museibyggnader från andra byggnader när det gäller underhåll? Förvaltningen av historiska museibyggnader innebär alltid en förvaltning av deras värden, betydelse och historia. Alla åtgärder som vidtas måste därför vara väl genomtänkta och motiverade.

Vid renoveringar bör man bevara så mycket av det ursprungliga som möjligt. T.ex. lager av gammal tapet, färg och papper bör så långt som möjligt bevaras på sin ursprungliga plats. Om de måste avlägsnas bör man göra upp en dokumentation och bevara prov i arkivet. Man måste också ta ställning till om det är önskvärt att besökarna ska se att man har gjort ingrepp eller om man ska dölja dem. De material och den teknik man använder bör anpassas till byggnadens historiska kontext.

Museer har självklart också nyare byggnader utan musealt värde som man kan renovera eller förändra utan ett omfattande beslutsfattande. Det gäller ändå att uppmärksamma att även de byggnaderna ska passa in i museiområdet och att deras funktion och upprustning inte får äventyra museibyggnaderna.

Åtgärder för att underhålla museiområdet

Åtgärder som behövs för att underhålla byggnader och grönområden på ett museiområde kan delas in i fyra klasser. Klasserna är skötsel, städning, reparationer och dokumentation.

Skötsel

Skötseln av ett museiområde är en daglig syssla som syftar till att säkerställa att museiområdet är säkert att använda för både besökare och anställda. Genom skötsel kan man förebygga eller begränsa skador på byggnader och grönområden. Att förebygga skador är lättare och billigare än att reparera dem. Därför lönar det sig att regelbundet sköta och underhålla området.

En viktig del av skötseln är kontrollen av byggnadernas skick och funktion. Man bör regelbundet kontrollera om det har skett förändringar i byggnaderna: finns det skador, förvärras de, och hur snabbt framskrider de? Skador i en byggnad kan vara dolda under eller bakom fodring, tapeter eller motsvarande ytor. Därför lönar det sig att då och då göra en grundläggande undersökning av byggnaderna.

Skötselåtgärder omfattar bland annat sotning, underhållsmålning och rengöring och byte av filter i apparater. Skötsel av grönområden omfattar gräsklippning och snöskottning. Städning hör också till den här kategorin.

Städning

Regelbunden städning är en del av skötseln, men ibland krävs en djupare och noggrannare rengöring av byggnader och grönområden. Städning ökar komforten och förebygger allvarigare skador som t.ex. ingrodd smuts. När man städar byggnader och föremål ska man använda så skonsamma medel och åtgärder som möjligt. Börja rengöringen med en lätt torrstädning (t.ex. dammtorkning och dammsugning) och fortsätt vid behov med vatten och tvättmedel.

Eftersom varje material har egna anvisningar för hur man rengör dem är det bra att samla information om hur man känner igen ett visst material och hur man sköter och rengör det korrekt. När man planerar att rengöra en del av en byggnad eller ett föremål bör man särskilja mellan vad som är smutsigt eller trasigt och vad som är patina. Om man städar så noga att man förstör patinan avlägsnar man också en del av historien.

Reparationer

Miljöförhållanden och olika aktiviteter kan orsaka skador som gör att man blir tvungen att vidta renoveringsåtgärder eller reparationer. Reparationer kan innebära särskilda åtgärder som kräver större eftertanke och mer jobb, som t.ex. att restaurera (återställa) en byggnadsdel. Som redan nämnts bör åtgärderna, även reparationerna, alltid vara väl övervägda och motiverade. I mån av möjlighet bör det också vara möjligt att avbryta en reparation eller att avlägsna det som reparerats. Reparationer som utförts utan eftertanke kan leda till att värdefull historia förstörs eller att byggnadernas värde minskar.

Kom ihåg att söka efter och åtgärda det som har orsakat skadan och inte bara reparera eller täcka själva skadan. Ibland uppkommer det situationer då skadan inte kan repareras. Kanske ställer ekonomin hinder eller så finns det inte någon som klarar av att utföra reparationen. Om det inte går att reparera bör man ändå stoppa skadan från att sprida sig eller åtminstone bromsa processen.

Kom ihåg att reparationer kan utföras på många olika sätt och att den rätta lösningen beror på många faktorer. En del renoverar byggnader enligt gamla, traditionella anvisningar och metoder, medan andra använder nyare metoder och tekniker. Även förr byggde man på många olika sätt och metoderna varierade från region till region och från byggare till byggare.

Dokumentation

Det finns många orsaker till varför det är viktigt att dokumentera de reparationer och underhållsarbeten som utförs i ett museum. Det är lättare att planera för framtiden och undvika onödigt arbete om man vet vad som har gjorts tidigare. Med hjälp av dokumentation kan man föra kunskapen vidare till andra personer. Skriv upp alla reparationer och liknande åtgärder som görs, när de har gjorts, vem som har gjort dem och vilka material och produkter som använts. Det är en god idé att med hjälp av mätningar och fotografier följa med hur skadorna framskrider.

Rätt material och teknik

Precis som när det gäller att välja och motivera åtgärder bör man också noggrant tänka igenom vilka tekniker och material man ska använda. Det bästa är om man kan använda samma teknik och samma material eller motsvarande som de ursprungliga. För att välja teknik och material kan man behöva undersöka byggnadens historia. De ursprungliga materialen kan ha förstörts vilket gör det svårt att undersöka dem. I sådana fall måste man förlita sig på allmän information om ämnet. Valet av material och teknik påverkas även av vad man tidigare har använt och gjort i byggnaden. Det här gäller t.ex. färger. Genom dokumentationen kan man undvika gissningar och undersökningar.

Såväl byggnader som föremål på ett museum är gjorda av olika material, med olika tillverkningstekniker och med utnyttjande av olika ytbehandlingsmedel. Det är viktigt att känna igen dem för att kunna välja rätt material och teknik när man reparerar dem och för att kunna sköta dem korrekt. Det kan finnas material som inte längre är i användning. I sådana fall använder man ett motsvarande material som inte skadar det ursprungliga. När det gäller äldre tekniker kan det vara svårt att hitta någon som kan utföra dem. Om det inte är möjligt att utföra reparationen eller renoveringen av de här anledningarna måste man ändå försöka stoppa skadan från att sprida sig och bevara byggnaden eller föremålet trots att det är skadat.

Frivilligt arbete och yrkesmän i museer

Många museers verksamhet grundar sig på frivilligt arbete, vilket är mycket värdefullt för museerna. När det gäller renoveringar och reparationer bör man i mån av möjlighet åtminstone konsultera en yrkeskunnig person, om man inte kan anlita en för att utföra arbetet. Krävande restaurerings-, konserverings- och renoveringsarbeten bör utföras av en yrkeskunnig person så att man inte oavsiktligt förstör värdefull historia.

Viktiga åtgärder för underhåll av byggnader

En gammal byggnad är en gammal byggnad och den fungerar olika jämfört med en ny byggnad. Museet måste alltså ha kunskap om byggnadens funktion, gamla material och gamla byggnadstekniker. Nedan presenteras de viktigaste åtgärderna som gäller underhåll av byggnader och de objekt man bör ta hänsyn till.

VVS och elapparater

Man bör regelbundet underhålla el- och VVS-apparater och kontrollera att de fungerar. En optimal funktion grundar sig på regelbundet underhåll och t.ex. byte av filter. Visst har ni sparat apparaternas servicehandböcker? Trasiga apparater och sladdar kan orsaka fuktskador eller bränder och bör tas ur bruk. Om de kan repareras bör det utföras av en fackman. Av förståeliga skäl är VVS- och elapparater dolda i museer, men man bör ändå lätt kunna ta sig fram till dem för att inspektera och underhålla dem.

Vissa förhållanden kan äventyra bevarandet av en byggnad. Om trä exempelvis konstant utsätts för fukt kan det ruttna eller locka till sig skadeinsekter. Fukt är skadligt också för många föremål. Också om inomhusluften är för torr kan det vara skadligt för bland annat föremål tillverkade av trä. Man bör alltså övervaka temperaturen och luftfuktigheten.

Grunden

Grunden är den viktigaste delen av en byggnad. Vilken grund har byggnaden och hur fungerar den? Är det kilstenar, mullbänk, hörnstenar, finns det kattgluggar som man kan öppna och stänga? Kontrollera om husgrunden rör sig: Har den sjunkit eller har enskilda stenar flyttat på sig? Det får inte finnas växtlighet för nära byggnaden, bland annat för att det ska vara lätt att inspektera grundens skick.

När man letar efter orsaken till en skada måste man kontrollera både marken och byggnaden. De vanligaste skadorna på en husgrund är sättningar, sprickor och tjälskador. Skadan kan bero på att man har gjort fel redan när huset byggdes eller på att byggnaden eller miljön har förändrats. För att reparera en skada kan det räcka med att flytta tillbaka en sten på sin plats, men reparationen kan också bli ett stort jobb. Därför lönar det sig att ta sig tid att reda ut orsaken och alla bakomliggande faktorer.

Ytbehandling och brädfodring

Byggnadens stomme skyddas ofta av en brädfodring eller av en ytbehandling. Även brädfodringen har ofta en ytbehandling som skyddar den. Ytbehandlingen skyddar byggnadens delar mot slitage, luftföroreningar och väderförhållanden som sol, regn och snö. Ytan, såväl brädfodringen som ytbehandlingen, är det "offerlager" som slits så att byggnaden inte gör det. Därför bör man förnya och renovera den skyddande ytan vid behov. En brädbeklädnad kan bytas ut mot en ny, men det kanske inte är nödvändigt att byta hela beklädnaden. Ibland räcker det med att renovera de ruttna delarna.

Yttertak

Vatten är farligt särskilt för träbyggnader. Är taket i skick eller läcker det? Är rännorna rena och leds regnvattnet bort från byggnaden? Det är bra att kontrollera att det inte tränger in fukt från fönsterblecken och takrännorna in i brädfodringen. Om så är fallet bör vattnet ledas bort från huset. Takrännorna fylls lätt med löv och barr. Samlas löv och barr på ett trätak bidrar det till att taket ruttnar. Taket måste hållas rent och rengöras regelbundet.

Inomhus

Även museer kan ha problem med inomhusluften. Orsaken till problem med inomhusluften kan vara luftföroreningar utifrån och mögel. Ofta är det fukt som gör att mikrober, såsom mögel, förökas och orsakar inomhusluftproblem. En byggnad kan vara grogrund för olika rötsvampar som orsakar skador på ett trähus. Det är viktigt att se till att det inte uppstår optimala förhållanden för mögel och svamp. Om byggnaden har en krypgrund måste den hållas ren så att luften kan röra sig fritt och rötsvampen inte får näring därifrån. Vatten får inte samlas nära byggnaden eller ledas mot byggnaden från t.ex. rännor. Man måste också se till att värme-, vatten- och avloppssystemet är i skick och fungerar väl.

I tidigare renoveringar kan man ha använt sig av giftig kreosot och asbest. Det är en viktig faktor att beakta vid renoveringen av en byggnad. Man bör skydda sig på ändamålsenligt sätt och vid behov kontakta yrkeskunniga personer som hanterar giftiga ämnen och avlägsnar dem från byggnader.

Var försiktig med elden

Genom historien har vi många gånger sett hur förödande bränder är för träbyggnader. De eldstäder som används i museet måste underhållas regelbundet. Ljuslyktor och marschaller ska placeras tillräckligt långt från byggnaden och man bör se till att de inte kan välta. Det bör finnas tillräckligt med brandsläckare i museet och de måste underhållas och inspekteras. Brandsläckarna måste vara tydligt utmärkta och personalen måste veta hur man använder dem. Visst har man satt ut text eller bilder till besökarna om att det är förbjudet att göra upp eld på området? Med tanke på trivseln och brandsäkerheten är det en god idé att ha ett avgränsat rök område någonstans vid utkanten av museiområdet.

Om man använder varmluftspistol i samband med renoveringar bör man se till att den varma luften inte antänder det föremål man renoverar eller något i närheten. Använder man linolja eller linoljefärg bör man vara medveten om risken för självantändning.

Viktiga åtgärder för underhåll av grönområden

De åtgärder som behövs för underhåll av grönområden är samma fyra som för byggnaderna. Klasserna är skötsel, städning, reparationer och dokumentation.

Gräsmattor

Gräsmattor och stigar kantskärs på våren när marken är våt. Den mest synliga delen av underhållet av grönområden är gräsklippningen. Beakta naturens mångfald och spara ängar och skogsområden för insekter och smådjur. Också när man använder trimmer bör man ta hänsyn till små djur för att inte av misstag skada dem.

Blomrabatter, träd och buskar

Personalen bör ha (skriftlig) information om vilka växter och träd som finns på museiområdet och om eventuellt giftiga växter. Det bör också finnas skriftlig information om hur olika växter och träd ska skötas och om var det exempelvis finns små plantor, så att man inte av misstag förstör dem.

De skriftliga anvisningarna kan innehålla t.ex. A) en växtförteckning över de växter som finns på området, B) information om vilka växter som har planterats och när och var de har planterats, och C) skötselansvisningar: beskärning, bevattning och gödsling.

Kontrollera skicket hos gamla träd regelbundet. Vid behov bör en yrkesperson utvärdera skicket och fälla trädet. Träd ger skugga åt byggnaderna och skydd mot solen, men tyvärr fäller de också löv och barr på taket. Trädrötter kan också få stenar i husgrunden att röra på sig. För att skydda byggnaderna bör också annan växtlighet hållas tillräckligt långt från byggnadernas fasad, även om det tidigare har funnits olika planteringar nära väggen. Under årens lopp överför växterna vatten och smuts till fasaden så att den kan skadas och bli smutsig.

Att röra sig på området

Både besökare och anställda måste kunna röra sig säkert på museiområdet. Det här betyder att vägarna och stigarna måste vara tydliga och hållas i gott skick. Tillgänglighet är viktigt för många grupper. En jämn väg gör det lättare för t.ex. barn, folk med barnvagn, rullstol eller rollator eller personer med funktionsnedsättning att ta sig fram.

När det gäller passager bör man även beakta följande: Det finns väl inte överraskande nivåskillnader och hinder såsom gropar, diken och trappor? Tydliga passager som är i gott skick gör det också lättare att ploga och sanda på vintern. Placera ut tydliga skyltar och andra anvisningar för besökare om något område bara är avsett för personalen och besökare inte har tillträde.

Lekplatser och utemöbler

Det viktigaste när det gäller lekplatser för barn är att de är säkra att använda. Man bör regelbundet kontrollera lekplatsutrustningen så att den är hel och säker. Trasig utrustning repareras eller avlägsnas. Utrustning som inte får användas har tydlig skyltning och man förhindrar användningen av den.

Utemöbler, såsom träbänkar och motsvarande, oljas, vaxas eller lackas regelbundet (på våren) om man inte vill att de ska få en vacker grå ton. I sådana fall kan de få kortare användningstid. Skydda även metalldelar genom att behandla dem med t.ex. rostskyddsmedel.

Avlägsna skräp

Det finns många orsaker till varför det är viktigt att hålla museiområdet rent: trivsel, människors och djurs säkerhet och naturskydd. Både under normala öppettider och efter större evenemang bör man gå runt och samla upp skräp. Städa bort skräpet så fort som möjligt så att det inte lockar till sig fåglar, möss eller råttor eller förorenar miljön. Se till att det finns tillräckligt med sopkärl på området och att de är lätta för besökarna att hitta.

Övriga konstruktioner

Förutom byggnader finns det ofta även små konstruktioner på museiområdet: staket, gårdsgårdar, stenmurar, brunnar, portar osv. De är små men viktiga konstruktioner i en kulturmiljö.

Precis som när det gäller andra träbyggnader kan färg skydda även staket och andra träkonstruktioner. Man bör alltså se till att de ytbehandlas rätt. Traditionella trästaket har delar som går ner under marken eller som står mot marken. Det försämrar staketets skick. Kontrollera att staketen är raka och se till att räta upp och stödja dem innan de ligger på marken och ruttnar. Håll också stenmurar i gott skick så att de inte rasar.

Pågående reparationsarbeten

Se till att arbetsplatser och objekt som håller på att repareras är tydligt avgränsade och att det är säkert att ta sig förbi dem. Arbetsplatsen bör avgränsas på ett tillräckligt stort område. Efter renoveringar och reparationer bör man grundligt städa och avlägsna skräp från byggnaderna och grönområdena.

Särskilda riskfaktorer

Insekter

Insekter kan ta sig in i huset och förstör trämaterial i både konstruktionen och i möbler. De värsta skadeinsekterna är envis trägnagare (*Hadrobregmus pertinax*), nordlig trägnagare (*Hadrobregmus confusus*) och strimmig trägnagare (*Anobium punctatum*). Insekterna får sin näring ur träet och kan göra skada i flera år före man upptäcker det.

När man upptäcker insekterna bör man ta reda på ifall de aktiva eller om det är en gammal skada. Ofta använder sig insekterna av fuktangripet trävirke som näring. Förekomsten av insekter kan alltså berätta om förhöjd fukt och fuktskador. Fuktskador och övriga optimala omständigheter för insekterna kan åtgärdas. För att göra sig av med insekterna kan man använda sig av fällor eller bekämpningsmedel. Insekter orsakar skador även på föremål som är inuti museibyggnader genom att förstöra organiska material såsom trämöbler och textilier.

Djur

Tyvänn är också djur en riskfaktor i museer. De letar efter material till sina bon (bland annat linisolering och isoleringsull) och kan bygga bon i konstruktionerna. Efter sig lämnar de avföring som både smutsar ner och kan vara farligt för människor. Möss och råttor gnager också på elledningar.

Det kan vara omöjligt att få gamla byggnader så täta att små djur, såsom möss, inte kan ta sig in, men för större djur kan man t.ex. placera ut nät i husgrunden och för fåglar i väggen och i öppningar i takkonstruktionen. Låt inte livsmedel ligga framme i byggnaderna eftersom den lockar till sig djur.

Främmande arter (grönområden)

Ett särskilt hot när det gäller grönområden är invasiva främmande arter. De vanligaste är växter och mördarsniglar. Följ med det aktuella läget när det gäller främmande arter (t.ex. på www.vieraslaajit.fi) och undersök museiområdet för iakttagelser av sådana. Anmäl dina iakttagelser på webbplatsen www.vieraslaajit.fi och ta reda på hur arten förstörs och förebyggs.

Årsklocka

Det lönar sig att utarbeta en årsklocka för underhållet av museets byggnader och grönområden. Alla byggnader behöver inte samma underhållsåtgärder året runt. Byggnaderna kan t.ex. delas in enligt deras värde eller användning. Följande modell visar hur byggnaderna i Stundars museum har delats in och hur de och grönområdena placeras in i årsklockan för underhållsarbeten.

Stundars byggnaders klassificering

**Stundars byggnaders klassificering för att underlätta underhåll.
Klassificeringen uppdateras efter behov.**

Klass 1: Värdefulla byggnader och byggnader som används året om. Dessa är i aktivt bruk och behöver underhållsåtgärder hela året.

Klass 2: Byggnader som används under den varma årstiden. Besöks under sommaren och iordningställs inför vintern.

Klass 3: Köks- och toalettbyggnader. I byggnader i klass 3 uppmärksammas funktion och skick på vattenposter, vattenrör och elektricitet. Dessutom uppmärksammas ordning och städning kring livsmedelshantering före och efter användning.

Klass 4: "Underhållsfria byggnader": Skicket granskas men behöver inte aktiv uppmärksamhet

Grönområde

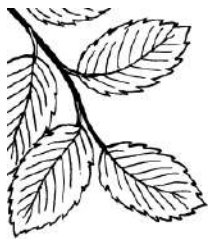
Stundars grönområdes underhåll kan delas in enligt följande:

- Gångvägar (vägar, stigar, parkering, trappor)
- Träd och buskar
- Gräsmatta
- Blomrabatter
- Utemöbler (utemöbler, lekredskap)
- Annat: trästaket, stenmurar, portar

Vinter

Byggnader	Grönområde
<p>Åtgärder klass 1</p> <ul style="list-style-type: none">• Granskning av funktion för WS och elektricitet• Granskning av värmeläckor• Grundstädning, uppmärksamma golvens renlighet <p>Särskilda åtgärder</p> <ul style="list-style-type: none">• Värmen på i bondstugan	<p>Gångvägar</p> <ul style="list-style-type: none">• Snöplogning och sandning• Sopa trappor och avlägsna is <p>Träd och buskar</p> <ul style="list-style-type: none">• Skaka bort tung snö från grenar <p>Utemöbler</p> <ul style="list-style-type: none">• Underhåll och reparation av utemöbler <p>Annat</p> <ul style="list-style-type: none">• Underhåll av trädgårdsredskap
Allmänna åtgärder	
<ul style="list-style-type: none">• Planering av vårens och sommarens projekt: vad ska repareras av vem och med vilka material• Aska från eldstäderna samlas in och används som mossbekämpare på gräsytor eller som mineraltillskott för buskar och träd• Genomgång av området efter julmarknaden: allt skräp plockas bort och byggnaderna kontrolleras.	

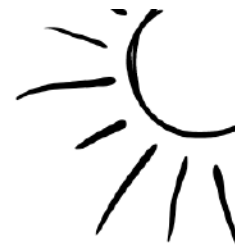

Vår

Byggnader	Grönområde
<ul style="list-style-type: none">• Alla byggnader konditionsgranskas efter vintern, eventuella skador antecknas Åtgärder klass 1 <ul style="list-style-type: none">• Granskning av funktion för VVS och elektricitet• Grundstädning Åtgärder klass 1, 2, 3, 4 <ul style="list-style-type: none">• Vid regn granskas taken (läckor) och avrinningen från byggnaderna (fönster, rännor)• Putsa rännorna• Putsa trätaken rena från löv och barr• Tjära trätaken• Städa bort djurbon från byggnaderna• Städning av eldstäder i bruk, sotning Särskilda åtgärder <ul style="list-style-type: none">• Bondstugans innerfönster tas bort• Vattnet sätts på (områdes wc)	<ul style="list-style-type: none">• Grönområdet konditionsgranskas inför sommarsäsongen Gångvägar <ul style="list-style-type: none">• Granskning av gångvägar, spridning av gräs in på grusgångar• Ta bort organiskt material från grusytor• Sladda parkeringen, fyll grus i gropar Träd och buskar <ul style="list-style-type: none">• Klipp bort döda och skadade grenar• Beskär buskar och träd• Gödsla unga träd och buskar (N,P,K) Gräsmatta <ul style="list-style-type: none">• Lövräfsning• Gödsling enligt behov• Mossbekämpning med aska eller kalk Blomrabatter <ul style="list-style-type: none">• Rensa fjolårsperenner• Gödsling (N, P, K), eventuell kalkning• Eventuellt perennplantering Utemöbler <ul style="list-style-type: none">• Ta fram utemöblerna• Granskning av lekredskapen Annat <ul style="list-style-type: none">• Granskning av bodar, portar och trappor, reparation vid behov
Allmänna åtgärder	
<ul style="list-style-type: none">• Genomgång av området efter förstamajevenemanget: allt skräp plockas bort och byggnaderna kontrolleras.• Trädgårdskomposten vänds	

Sommar

Byggnader	Grönområde
<p>Åtgärder klass 1</p> <ul style="list-style-type: none">• Granskning av funktion för VVS och elektricitet• Grundstädning <p>Åtgärder klass 1, 2, 3, 4</p> <ul style="list-style-type: none">• Vid behov: takreparation, utomhusmålning, rödmyllning• Kittning och målning av fönster <p>Förberedelse av museibygnader som är öppna under sommarsäsongen</p> <ul style="list-style-type: none">• Inomhus: Städa bort damm och smuts• Vädra textilier, omvikning av textilier• Öppna rullgardinerna och gardinkapporna• Textilier och känsliga föremål tas fram ur vinterförvaringen	<p>Gångvägar</p> <ul style="list-style-type: none">• Håll grusgångar snygga och ogräsfria• Kantskärning mellan gräs och grus <p>Träd och buskar</p> <ul style="list-style-type: none">• Skötsel av rosbuskar och syrener <p>Gräsmatta</p> <ul style="list-style-type: none">• Gräsklippning enligt behov, innan evenemang <p>Blomrabatter</p> <ul style="list-style-type: none">• Bevattning• Ogräsrensning <p>Annat</p> <ul style="list-style-type: none">• Rensa bort sly och gräs nära fasader• Bekämpning av invasiva växter (lupin, jättebalsamin)• Slyröjning• Ta bort ogräs och sly från stenmurar
Allmänna åtgärder	
<ul style="list-style-type: none">• Under säsongen töms sopkärnen dagligen, städning av områdets wc och inva-wc dagligen• Genomgång av området efter hantverkardagen och andra evenemang: allt skräp plockas bort och byggnaderna kontrolleras.• Växtmaterial från grönområdet till komposten, grenar och ris till rismuren	

Höst

Byggnader	Grönområde
<ul style="list-style-type: none">• Konditionsgranskning av alla byggnader efter sommarsäsongen, eventuella skador listas <p>Åtgärder klass 1</p> <ul style="list-style-type: none">• Granskning av funktion för VVS och elektricitet• Grundstädning <p>Åtgärder klass 1, 2, 3, 4</p> <ul style="list-style-type: none">• Putsning av rännor• Rensning av trätak• Granskning av luftfuktighet och värme i byggnaderna• Tätning av fönster• Granskning av husen med tanke på möss, täcka hål <p>Vinterförberedelser i museibygnader som varit öppna under sommarsäsongen</p> <ul style="list-style-type: none">• Inomhus: Städa bort damm och smuts vädra textilier och för till förrådet dra för gardiner, smutsiga gardiner till tvätt• Textilier och känsliga föremål till vinterförvaring <p>Särskilda åtgärder</p> <ul style="list-style-type: none">• Bondstugan: sätt upp innerfönstren• Stäng av vattnet (områdets wc)	<ul style="list-style-type: none">• Granskning av grönområdet efter sommarsäsongen <p>Träd och buskar</p> <ul style="list-style-type: none">• Unga syreners årsskott kan klippas till hälften (formning) <p>Gräsmatta</p> <ul style="list-style-type: none">• Räfsning• Blomrabatter• Klipp ner vissna perenner• Höstgödsling (P, K)• Höstplantering: perenner och vårblostande lökar <p>Utemöbler</p> <ul style="list-style-type: none">• Bänkar och andra möbler till vinterförvaring• Granskning av lekredskap efter sommarsäsongen <p>Annat</p> <ul style="list-style-type: none">• Slyröjning
Allmänna åtgärder	
<ul style="list-style-type: none">• Aska från eldstäderna samlas in och används som mossbekämpare på gräsytor eller som mineraltillskott för buskar och träd• Genomgång av området efter höstmarknaden: allt skräp plockas bort och byggnaderna kontrolleras.	

Uppföljning och dokumentering av underhållet

För optimalt underhåll av byggnader och grönområden rekommenderas följande dokument:

Dokument över observerade skador

- Observerade skador listas, gärna med skadans omfattning och om den ska repareras omedelbart eller om den kan vänta.

Dokument över gjorda reparationer

- Speciellt byggnader behöver dokumenteras med åtgärder, vem som åtgärdat och när och vilka material som använts.

Dokument över växter och deras skötsel

- Vilka växter finns var på grönområdet (träd, buskar, perenner)
- Skötselråd för vardera växt
- Lista på områdets invasiva växter och giftiga växter som behöver bekämpas eller varnas för

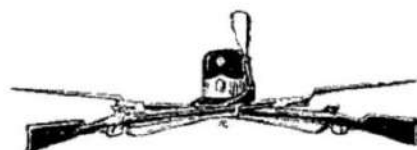
Dokument över arbetsfördelningen och arbetsuppgifterna

- Vilket arbete hör till vem och hur ska arbetet utföras

Attraktiva kulturmiljölandskap i Österbotten - Oravais slagfält och Stundars museum

STUNDARS

ORAVAIS HISTORISKA FÖRENING

LANDSBYGD 2020

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

LEADER

Aktion Österbotten

Svenska
kulturfonden